

УДК 338.48

DOI: <https://doi.org/10.32782/1814-1161/2025-2-2>

Герасименко Т.В.

кандидат геологічних наук, доцент,
доцент кафедри туризму та економіки підприємства
Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»

Herasymenko Tetiana

Candidate of Geological Sciences, Docent,
Associate Professor of Tourism and Enterprise Economics Departmen
Dnipro University of Technology

РОЗВИТОК ТУРИЗМУ В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ ЧЕРЕЗ НОВІ ПІДХОДИ ДО УДОСКОНАЛЕННЯ ЦІЛЮВИХ ПРОГРАМ

TOURISM DEVELOPMENT IN THE REGIONS OF UKRAINE THROUGH NEW APPROACHES TO IMPROVING TARGETED PROGRAMS

У статті досліджено сучасні підходи до вдосконалення цільових програм розвитку туризму в регіонах України, що є актуальним завданням у контексті забезпечення сталого соціально-економічного зростання. Особливу увагу приділено ролі туризму у процесах повоєнного відновлення, зокрема при використанні інструментів активізації місцевої економіки, залученні інвестицій і створення нових робочих місць. Досліджено потенціал регіональних програм і стратегій розвитку туризму в Україні як важливого інструменту соціально-економічного зростання. З метою організації забезпечення сталого розвитку туризму та курортів в умовах кризи проведено детальний аналіз існуючих регіональних програм та порівняно їх з конструкторами стратегій відновлення громад. Враховано можливість доповнення програм новими елементами для підвищення ефективності в кризових умовах та збереження конкурентоспроможності туристичних регіонів.

Ключові слова: цільові програми, державне управління туризмом, регіональний туризм, стійкість громад, розвиток туризму, критерії оптимізації програм.

The article explores modern approaches to improving targeted tourism development programs in the regions of Ukraine, which is an urgent task in the context of ensuring sustainable socio-economic growth. Particular attention is paid to the role of tourism in the processes of post-war recovery, in particular as a tool for activating the local economy, attracting investments and creating new jobs. The role and significance of tourism as one of the key areas of regional economic development is determined, in particular in the context of Ukraine's integration into the world market of tourist services and the reconstruction of destroyed infrastructure, which should become the basis for attracting tourists and forming competitive tourist products. The potential of regional tourism development programs and strategies in Ukraine as an important tool for socio-economic growth is explored. It is noted that the effective implementation of this potential requires improving approaches to planning, analysis and evaluation of programs using modern scientific methods and best practices. The development of target programs for all regions of the country involves the use of a methodological approach that allows assessing their quality according to such criteria as expediency, coherence, structural compliance, scientific validity, practical feasibility and content. To ensure the sustainable development of tourism and resorts in times of crisis, a detailed analysis of existing regional programs was conducted and compared with the designers of community recovery strategies. The possibility of supplementing programs with new elements that will increase their effectiveness in times of crisis was taken into account, which will allow adapting programs to changing economic realities and maintaining the competitiveness of tourist regions. Emphasis is placed on the need to analyze the current state of the tourism industry and predict the results of program implementation to ensure the long-term competitiveness of regions. This study opens up prospects for further work on optimizing regional tourism development strategies that have a significant impact on the socio-economic development of territories in Ukraine.

Keywords: targeted programs, state tourism management, regional tourism, community sustainability, tourism development, program optimization criteria.

Постановка проблеми. Територіальні громади України, з огляду на військову агресію, стикаються з серйозними викликами і змушені швидко адаптуватися до змінюваних умов. Органи місцевого самоврядування повинні переглядати методи управління та шукати нові підходи для відновлення територій. Залежно від відстані до зон бойових дій, рівень загрози та необхідні заходи можуть різнитися. Важливо зосередитись на виборі стратегій розвитку, зокрема на розвитку туризму, який історично допомагав відновленню економік після воєн, як це було в післявоєнній Європі. За даними Всесвітньої ради з туризму та подорожей у 2023 р. кількість міжнародних туристів сягнула 1,286 млрд осіб, що на 34% більше порівняно з 2022 р. Відновлення міжнародного туризму досягло 88% від допандемічного рівня. Дохід від експорту в секторі туризму склав 1,6 трлн доларів (95% від рівня 2019 р.), а прямий внесок у світовий ВВП – 3,3 трлн доларів (3% світового ВВП) [17]. Ці факти підкреслюють важливість туризму, як потужного драйвера економічного та соціального розвитку територіальних громад.

Туризм впливає на суміжні сектори – готельний бізнес, ресторанний сервіс, транспорт, торгівлю та крафтове виробництво, створюючи робочі місця та стимулюючи підприємництво. Він також сприяє появі нових бізнес-ідей, як-от тематичні екскурсії та атракції. Залучення туристів сприяє економічному відновленню, соціокультурному розвитку, збереженню спадщини та модернізації інфраструктури. Туризм підвищує стійкість громад, залучає інвестиції та створює робочі місця. У світлі поточної ситуації, зокрема через військову агресію, Україна одержала значну увагу на міжнародній арені, що викликало зростання інтересу до відвідування країни та відкрило унікальні можливості для розвитку туризму як стратегічного напрямку для відновлення і розвитку громад у післявоєнний період. Розробка регіональних програм та стратегій розвитку, орієнтованих на туризм, є важливим кроком для забезпечення соціально-економічного прогресу, залучення інвестицій та створення нових робочих місць у постконфліктний період.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Туризм є важливою складовою економічного розвитку багатьох регіонів України і питання його стратегічного розвитку набуває особливої актуальності в умовах змінних соціально-економічних реалій. Сучасні дослідження вказують на важливість адаптації та удосконалення цільових програм, спрямованих на підтримку туризму в українських регіонах, зокрема з урахуванням нових підходів до їх планування та реалізації.

Бондаренко Л. А. в своєму дослідженні акцентує увагу на необхідності комплексного підходу до розробки програм розвитку туризму, які повинні враховувати регіональні особливості та сприяти не лише залученню туристів, а й підвищенню якості туристичних послуг у регіонах. Вона зазначає, що такі програми повинні бути гнучкими та адаптованими до змін, зокрема до нових технологічних та культурних тенденцій у туризмі [4].

У свою чергу, Головкова Л. С. та Юхновська Ю. О. розглядають особливості оцінки якості стратегій розвитку туристичної галузі в регіонах України. За їхніми словами, успіх реалізації стратегій залежить від чіткої визначеності цілей, відповідності реаліям ринку та спільної роботи державних органів, бізнесу та місцевих громад. Проте важливим є також ефективне використання ресурсів для забезпечення сталого розвитку регіонального туризму [5]. В праці Горюнової К. А. підкреслено значення сталого розвитку в управлінні туристичними регіонами, що передбачає не лише економічну вигоду, а й збереження культурної спадщини та природних ресурсів. Вона пропонує нову концепцію стратегічного управління, де інтеграція екологічних, економічних та соціальних аспектів є основою для ефективного розвитку туристичних напрямів в регіонах [6].

Не менш важливим є питання регулювання туристичної діяльності через цільові програми розвитку, яке розглядається Кифяком В. Ф. Він наголошує на необхідності формування таких програм як механізм підтримки економічної активності в туристичних регіонах та розвитку інфраструктури з залученням інвестицій [7].

Рібейро Рамос О. О. звертає увагу на необхідність стратегічного управління для розвитку регіональних туристичних комплексів, зокрема шляхом застосування інноваційних підходів, які включають інтеграцію новітніх технологій для залучення туристів та підвищення конкурентоспроможності [9]. Оцінка якості та ефективності реалізації таких стратегій є важливим елементом для визначення напрямів подальшого розвитку. З іншого боку, Свірідова С. С. та Пульча Д. О. досліджують принципи формування державних та регіональних цільових програм. Вони акцентують увагу на необхідності врахування потреб усіх зацікавлених сторін, а також адаптації цільових програм до вимог місцевих громад в умовах глобальних змін в суспільстві [15].

Насамкінець, Хаустова В. Є. та Горбатова Є. Ф. у своїй роботі оцінюють якість цільових програм розвитку туристичної галузі в регіонах України. Вони відзначають важливість постійного моніторингу та коригування програм для забезпечення їх ефективності і відповідності сучасним вимогам ринку [16].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Узагальнюючи вищезазначене, можна зробити висновок, що удосконалення цільових програм розвитку туризму в регіонах України є необхідною умовою для підвищення конкурентоспроможності національного туристичного ринку. Для цього слід враховувати не тільки культурно-історичні та природні особливості, а й інтегрувати новітні технології та стратегічні підходи до управління туристичними регіонами.

Метою статті є аналіз розвитку туризму в регіонах України з акцентом на нові підходи до вдосконалення цільових програм, визначення ключових критеріїв їх оптимізації та інтеграцію сучасних управлінських стратегій.

Виклад основних результатів дослідження.

Нагальна потреба в розробці та актуалізації регіональних і місцевих програм розвитку туризму, відповідно до “Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року”, зумовлена низкою важливих факторів, які сприяють сталому розвитку цієї галузі на території України [2].

По-перше, український туризм має значний потенціал для розвитку, однак кожний регіон володіє своїми унікальними можливостями, ресурсами та потребами, що вимагає індивідуального підходу в плануванні. Стратегія надає загальні орієнтири та пріоритети для галузі, але для того, щоб ці цілі реалізовувалися ефективно, потрібно адаптувати їх до конкретних умов і можливостей кожного регіону чи громади. Створення регіональних та місцевих програм дозволяє враховувати специфіку території, визначати сильні та слабкі сторони, а також найбільш перспективні напрямки для розвитку.

По-друге, туризм є потужним драйвером економічного розвитку, сприяючи створенню нових робочих місць, зростанню підприємницької активності та залученню інвестицій. Місцеві програми з розвитку туризму підвищують рівень зайнятості, розвиток інфраструктури та покращують якість сервісу, що безпосередньо впливає на соціально-економічний добробут громад. Такі програми можуть забезпечити основи створення додаткових можливостей для місцевих мешканців і підтримки малих та середніх підприємств у туристичному секторі.

По-третє, розвиток туризму сприяє збереженню культурної спадщини і розвитку інфраструктури, що є важливим елементом для багатьох регіонів України, маючих значний історико-культурний потенціал. Регіональні та місцеві програми допомагають визначити пріоритетні об'єкти для реставрації, збереження та популяризації, що в свою чергу сприяє формуванню туристичних потоків і залученню міжнародних та внутрішніх туристів.

По-четверте, з огляду на актуальні виклики воєнного часу та відновлення країни після війни, туризм може стати важливим інструментом економічного відновлення. Регіональні програми дозволяють оперативно реагувати на зміни, що відбуваються в умовах повоєнного періоду, сприяючи розвитку нових туристичних маршрутів, відновленню туристичних об'єктів та створенню умов для притоку інвестицій.

Відповідно з викладеним, розробка регіональних та місцевих програм і стратегій є не лише доцільною, але й надзвичайно важливою для досягнення цілей “Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року”, адже тільки через адаптацію стратегічних завдань до конкретних умов кожної території, можна забезпечити сталий розвиток туризму та його внесок у загальну економічну стабільність і процвітання.

Державна цільова програма є сукупністю пов'язаних завдань і заходів, що спрямовані на вирішення найбільш важливих питань розвитку країни, окремих її секторів чи адміністративно-територіальних одиниць. Вони фінансуються

за рахунок коштів Державного бюджету України і здійснюються відповідно до узгоджених термінів виконання, складу виконавців та ресурсного забезпечення [1]. Згідно Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки [3] в Україні сьогодні функціонує система планування, яка включає оперативне та довгострокове прогнозування, координація дій зацікавлених сторін у розробці програм, співфінансування та погодження пріоритетів на центральному та регіональному рівнях, а також застосування програмно-цільового методу.

З огляду на висвітлені питання, розглянемо чинні регіональні програми розвитку туристичної галузі в Україні. У більшості областей вже діють затверджені програми, в той час як в деяких регіонах програми розвитку туристичної галузі до 2025 р. і подальші періоди перебувають на етапі обговорення, підготовки або мають статус проєктів. В окремих областях такі програми відсутні або втратили чинність, що пов'язано з наслідком активних бойових дій або окупації територій (табл. 1).

Розвиток туризму є важливою складовою економічного та культурного зростання регіонів, і саме тому, ефективне планування цього процесу на місцевому рівні є актуальним для досягнення сталого розвитку. В Україні, як і в багатьох інших країнах, існують два основних підходи до формування туристичної політики на регіональному рівні – це регіональні програми розвитку туризму та регіональні стратегії розвитку туризму. Хоча ці інструменти мають свої відмінності, між ними є й чимало спільних рис, що дозволяють їм успішно працювати у тандемі.

Регіональна програма розвитку туризму, як правило, більш практичний і короткостроковий документ, що окреслює конкретні заходи, проєкти та дії, які повинні бути реалізовані в межах визначеного часу. Програма є оперативним інструментом для досягнення конкретних цілей, які визначаються відповідно до реальних потреб регіону. Вона може включати фінансування проєктів, визначення відповідальних органів, терміни виконання та механізми контролю за реалізацією поставлених завдань.

На відміну від програми, регіональна стратегія розвитку туризму має більш загальний, довгостроковий характер. Це стратегічний документ, що визначає основні напрями розвитку туризму на декілька років, часто з орієнтацією на 5-10 років вперед. Стратегія охоплює загальні принципи та підходи до розвитку туристичної інфраструктури, маркетингових кампаній, політики в галузі туризму, визначає пріоритети для регіону, а також містить рекомендації щодо залучення інвестицій і розвитку ресурсів.

Незважаючи на різні рівні деталізації та терміни, програми і стратегії розвитку туризму мають багато спільних рис. По-перше, обидва документи спрямовані на досягнення сталого розвитку туризму в конкретному регіоні, враховуючи специфічні локальні особливості. Як стратегія, так і програма визначають пріоритети розвитку туризму, орієнту-

Перелік діючих регіональних програм розвитку туризму (станом на 2024 р.)

Область	Назва
Вінницька область	Програма розвитку туризму у Вінницькій області на 2021–2027 роки
Волинська область	Програма розвитку туризму у Волинській області на 2022–2026 роки
Дніпропетровська область	Програма розвитку туризму у Дніпропетровській області на 2014–2025 роки
Донецька область	Програма розвитку культури і туризму Донецької області на 2020–2024 роки
Житомирська область	Програма розвитку туризму Житомирської області на 2021–2023 роки
Закарпатська область	Програма розвитку туризму і курортів у Закарпатській області на 2024–2026 роки
Запорізька область	Проект Стратегії розвитку туризму Запорізької області 2021–2027 рр.
Івано-Франківська область	Регіональна цільова програма розвитку туризму в Івано-Франківській області на 2022–2026 роки
Київська область	Програми розвитку туризму Київської області на 2024–2026 роки
Кіровоградська область	Програми розвитку туризму у Кіровоградській області на 2022–2027 роки
Луганська область	Концепція розвитку туризму в Луганській області до 2022 року
Львівська область	Програма розвитку туризму та курортів у Львівській області на 2021–2025 роки
Миколаївська область	Програма розвитку туризму і курортів Миколаївської області на 2021–2023 роки
Одеська область	Програми розвитку туризму та курортів в Одеській області на 2021–2023 роки
Полтавська область	Програма розвитку туризму і курортів у Полтавській області на 2021–2025 роки
Рівненська область	Програма розвитку туризму в Рівненській області на 2024–2026 роки
Сумська область	Програма розвитку туризму у Сумській області на 2023–2026 роки
Тернопільська область	Програма розвитку туризму в Тернопільській області на 2021–2025 роки
Харківська область	Програма розвитку культури, туризму та охорони нерухомої культурної спадщини Харківської області на 2024–2028 роки
Херсонська область	Програма розвитку туризму та курортів у Херсонській області на 2019–2021 роки
Хмельницька область	Програма розвитку туризму Хмельницької області на 2021–2025 роки
Черкаська область	Програма розвитку туризму Черкаської області на 2021–2025 роки
Чернівецька область	Програма розвитку туризму в Чернівецькій області на 2024–2025 роки
Чернігівська область	Програма розвитку туризму в Чернігівській області на 2021–2027 роки

Джерело: сформовано авторами

ючись на економічні, соціальні та культурні потреби місцевих громад.

Крім того, і стратегія, і програма розвитку туризму включають важливий елемент планування: аналіз наявних ресурсів, інфраструктури та можливостей для розвитку туризму в регіоні. Вони визначають потенціал територій для залучення туристів, враховуючи природні, культурні та історичні ресурси. Обидва підходи також включають участь місцевих органів влади, громад та підприємців, що є важливим аспектом масової участі населення в забезпеченні ефективного досягнення наміченої мети.

Регіональні програми та стратегії розвитку туризму є взаємодоповнюючими інструментами забезпечуючими сталий розвиток туристичних можливостей регіону. Незважаючи на відмінності в підходах і деталях, їхня спільна мета – сприяння розвитку туризму з урахуванням локальних особливостей і потреб, а також забезпечення економічного зростання на місцевому рівні. Ефективність таких інструментаріїв залежить від їхньої взаємодії, оскільки стратегічне планування без конкретних програм реалізації втрачає практичну цінність, а програми без чіткого стратегічного напрямку не гарантують довгострокової ефективності.

У контексті поставлених питань Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України за підтримки Програми розвитку ООН (UNDP) та фінансування уряду Японії презентувало у 2024 р. інструмент для розробки індивідуальних туристичних стратегій і програм. Він дозволяє громадам враховувати свої унікальні особливості та максимально використовувати власний потенціал. Незважаючи на пріоритетність оборони та відсутність економічної стабільності, розвиток туризму розглядається як важливий компонент відновлення, здатний залучати інвестиції й створювати робочі місця [10].

Презентований інструмент забезпечує уніфікований підхід до створення локальних стратегій, спрямованих на довгостроковий розвиток туризму. Він відкриває громадам нові можливості, допомагаючи формувати програми, які враховують їхні специфічні потреби та сприяють сталому економічному зростанню.

Для того, щоб цільова програма, зокрема в туристичній галузі, була ефективною, вона повинна бути ретельно розроблена. Для цього з урахуванням всіх місцевих факторів рекомендується застосувати методичний підхід, що дозволяє оцінити якість цільових програм розвитку туризму в регіонах України.

З метою забезпечення сталого розвитку туризму та курортів в умовах економічної кризи важливо провести детальний аналіз існуючих регіональних програм та порівняти їх з конструкторами стратегій відновлення в інших напрямках розвитку громад. При цьому, особливу увагу слід приділити можливості доповнення програм новими елементами, які підвищать їх ефективність у кризових умовах. Це дозволить адаптувати програми до змінюваних реалій, врахувати нові економічні умови та зберегти конкурентоспроможність туристичних регіонів.

Авторами Хаустовою В. Є., Горбатовою Є. Ф. [16] запропоновано модель оцінки якості програм розвитку туристичної галузі в регіонах України, яка включає наступні критерії:

1. Доцільність – окрема програма або в рамках інших документів.

2. Узгодженість по рівням ієрархії – відповідність мети, завдання, пріоритетності.

3. Структурна відповідність – наявність діагностики проблем, мети, завдання, пріоритетів, заходів, ресурсного забезпечення, запланованих результатів, контролю за виконанням.

4. Наукова обґрунтованість – використання наукових методів для оцінки стану, діагностики проблем, визначення пріоритетів, прогнозування очікуваних результатів.

5. Практична реалізованість – наявність конкретних заходів, відповідальних виконавців, термінів виконання, реальних джерел фінансування.

6. Змістовність – наявність проектів.

При аналізі існуючих регіональних програм розвитку туризму слід звернути увагу на кілька ключових аспектів, зазначених у Конструкторі туристичних стратегій, орієнтованих на забезпечення сталого розвитку туризму в громадах:

– аналіз поточного стану туристичної галузі – визначення чітких і релевантних ключових показників результативності: стан туристичної інфраструктури; місця тяжіння (включаючи найбільш відомі або популярні серед місцевих мешканців та туристів, з розвиненою інфраструктурою); частка туристичного ринку; рівень популярності території та задоволеності туристів (опитування туристів можна проводити регулярно, з використанням QR-кодів для анкет на туристичних маршрутах або класичних методів опитування); безпекова інфраструктура.

– прогноз очікуваних результатів (ключових показників результативності) внаслідок реалізації заходів, передбачених програмою [8].

Аналіз поточного стану туристичної галузі дозволяє отримати реальну картину стану туристичної інфраструктури, визначити ключові місця тяжіння, оцінити частку туристичного ринку та популярність території; забезпечує розуміння рівня задоволеності туристів і виявлення проблемних зон недостатньої безпекової інфраструктури; сприяє формуванню цільових заходів, спрямованих на розв'язання актуальних проблем і розвиток сильних сторін.

Прогноз очікуваних результатів дає змогу оцінити ефективність запланованих заходів та їхній

вплив на туристичний сектор; забезпечує прозорість програми, демонструючи зацікавленим сторонам конкретні очікування, такі як зростання туристичного потоку, поліпшення інфраструктури чи створення нових робочих місць; допомагає визначити пріоритети й оптимально розподілити ресурси для досягнення сталого розвитку туризму.

При розгляді якості наповнення регіональної програми розвитку туризму при повній відповідності заданому критерію, їй присвоюється оцінка «2» бали. У разі часткової відповідності – «1» бал, а за відсутності відповідності критерію – «0» балів.

Проведений аналіз регіональних програм розвитку туризму у Дніпропетровській [13], Запорізькій [14], Полтавській [11] та Харківській [12] областях з метою доцільності порівняння регіональних програм розвитку туризму цих областей зумовлена кількома ключовими факторами, дозволяючими провести комплексне порівняння цих регіонів з точки зору туризму та виявити спільні риси, які можуть бути важливими для подальшого розвитку.

– географічна та історична схожість – всі області розташовані в Центральній-Східній Україні, що забезпечує спільні туристичні маршрути, пов'язані з козацькою спадщиною та історичними подіями;

– розвинена транспортна інфраструктура – наявність важливих транспортних шляхів, що сприяє розвитку внутрішнього туризму;

– природний та екологічний потенціал – всі області мають мальовничі природні ландшафти, що дозволяє розвивати еко- та агротуризм;

– культурна спадщина – кожен регіон має багатий культурно-історичний спадок, важливий для розвитку культурного туризму;

– економічна схожість – спільні соціально-економічні умови для використання місцевих ресурсів для розвитку туризму;

– проблеми відновлення – всі регіони потребують програм та стратегій для відновлення туризму після кризових ситуацій, зокрема в умовах економічної нестабільності та війни.

Розвиток туризму в Україні, зокрема в її центральній-східній частині, є важливим інструментом економічного зростання, соціальної інтеграції та культурного обміну. Оцінка програм розвитку туризму у Дніпропетровській, Запорізькій, Полтавській та Харківській областях демонструє як позитивні аспекти, так і недоліки, які стримують їх ефективність (табл. 2). Використання таких критеріїв, як доцільність, узгодженість, наукова обґрунтованість та практична реалізованість, дає змогу визначити як позитивний потенціал, так і проблемні питання для вдосконалення.

Аналіз свідчить, що всі регіони мають високі показники доцільності та узгодженості програм із стратегічними цілями, підтверджуючи зацікавленість регіональної влади у розвитку туризму та його роль у місцевій економіці. Практична реалізованість також є сильною стороною всіх програм – вони включають конкретні заходи та мають визначених виконавців.

**Оцінка регіональних програм розвитку (ПР), проєкт стратегії розвитку (ПСР)
туристичної галузі в областях України**

Критерій	Дніпро-петровська область, (ПР)	Запорізька область, (ПСР)	Полтавська область, (ПР)	Харківська область, (ПР)
1. Доцільність	2	2	2	2
2. Узгодженість по рівням ієрархії	2	2	2	2
3. Структурна відповідність	1	2	2	2
4. Наукова обґрунтованість	0	1	0	0
5. Практична реалізованість	2	2	2	2
6. Змістовність	1	1	1	1
7. Аналіз поточного стану туристичної галузі в області (кількісні показники)	0	1	1	1
8. Прогноз результатів в наслідок реалізації заходів, намічених в документі (кількісні показники)	0	0	0	0
Фактичне значення	12	11	10	10
Максимально можливе значення	16	16	16	16
Рівень потенціалу для покращення, %	50	31	38	38

Джерело: сформовано авторами

Проте наукова обґрунтованість та аналіз поточного стану туристичної галузі залишаються слабкими сторонами. Тільки Запорізька область отримала хоча б 1 бал за використання наукових методів і включення кількісних показників для аналізу, в інших областях наукові підходи майже відсутні.

Змістовність програм, незважаючи на їхню доцільність, залишається на середньому рівні (1 бал у всіх регіонах). Програми не пропонують детального аналізу проблем та можливостей, а також не визначають чітких механізмів реалізації. Особливо варто відзначити відсутність прогнозу очікуваних результатів – усі програми отримали 0 балів за цей критерій, що свідчить про необхідність покращення роботи з практичного виконання запланованих заходів.

Фактичний стан територіальних можливостей за розробленими критеріями вказують на наявність значного потенціалу для вдосконалення, найбільший резерв полягає у розвитку структурної відповідності, підвищенні наукової обґрунтованості, детальному аналізі галузі та прогнозів очікуваних результатів.

Для вдосконалення регіональних програм розвитку туризму рекомендується: інтеграція наукових підходів, що передбачає розробку програм на основі ґрунтового аналізу туристичних потоків, інфраструктури та економічного впливу, розробка чітких прогнозів, включаючи кількісні показники ефективності для оцінки результативності програм; підвищення змістовності, що передбачає деталізований опис проблем, можливостей та конкретних механізмів їх вирішення, а також узгодження із сучасними викликами, такими як екотуризм, цифровізація та сталий розвиток.

Висновки. Регіональні програми та стратегії розвитку туризму в Україні мають потенціал стати потужним інструментом соціально-економічного зростання територій. Проте реалізація цього по-

тенціалу вимагає вдосконалення підходів до планування, аналізу та оцінки ефективності. Запровадження кращих практик і інтеграція сучасних наукових методів забезпечать не лише покращення поточних показників, а й довгострокову конкурентоспроможність регіонів. Для досягнення цієї мети важливо розробити цільові програми для всіх регіонів країни, використовуючи методичний підхід, що дозволяє оцінити якість програм туристичної галузі. Оцінка здійснюватиметься через інтегральний показник, що враховує такі компоненти: доцільність, узгодженість на різних рівнях ієрархії, структурну відповідність, наукову обґрунтованість, практичну реалізованість та змістовність, аналіз поточного стану туристичної галузі, прогноз очікуваних результатів в наслідок реалізації заходів.

Бібліографічний список:

1. Закон України «Про державні цільові програми» від 18.03.2004 № 1621-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1621-15>
2. Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 року, від 16 березня 2017 р. № 168-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-p#Text>
3. Постанова КМУ Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки, від 5 серпня 2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>
4. Бондаренко Л. А. Дослідження програм розвитку туризму в регіонах України. *Індустрія туризму і гостинності в Центральній та Східній Європі*. 2023. № 8. С. 5–10. DOI: <https://doi.org/10.32782/tourismhospsee-8-1>
5. Головкова Л. С., Южновська Ю. О. Оцінка якості стратегії розвитку туристичної галузі регіонів України. *Підприємництво та інновації*. 2019. № 9. С. 18–23. URL: <http://ei-journal.in.ua/index.php/journal/article/view/195/183>
6. Горюнова К. А. Стратегічне управління розвитком туристичного регіону на засадах сталого розвитку. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 53. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-109>
7. Кифяк В. Ф. Регіональна програма розвитку туризму як механізм регулювання туристичної діяльності. *Науковий*

- вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2012. № 3 (54). С. 60–66. URL: <http://surl.li/pwyiua>
8. Конструктор стратегій відновлення та розвиток громад в умовах кризи: швидкі та дієві інструменти для стійких результатів. К. 2024. URL: https://mtu.gov.ua/files/Конструктор_22-07.pdf
 9. Рібейро Рамос О. О. Стратегічне управління розвитком регіонального туристичного комплексу. *Вісник економічної науки України*. 2023. № 2 (45). С. 82–89. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2023.2\(45\).82-89](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2023.2(45).82-89)
 10. Розвиток внутрішнього туризму: Мінінфраструктури презентувало громадам Конструктор туристичних стратегій. URL: <https://mtu.gov.ua/news/35810.html?PrintVersion>
 11. Програма розвитку туризму і курортів у Полтавській області на 2021–2025 роки. URL: <https://media.poda.gov.ua/docs/ftnlr3eu/programa-rozvytku-turyzmu-i-kurortiv-u-poltavskiy-oblasti-na-2021-2025-roky.pdf>
 12. Програма розвитку культури, туризму та охорони нерухомої культурної спадщини Харківської області на 2024–2028 роки. URL: <https://oblrada-kharkiv.gov.ua/program/programa-rozvytku-kultury-turyzmu-ta-ohorony-neruhomoyi-kulturnoyi-spadshhyny-harkivskoyi-oblasti-na-2024-2028-roky/>
 13. Програма розвитку туризму Дніпропетровської області 2021–2024 роки. URL: <https://tsarichanka-gromada.gov.ua/2-programa-rozvitku-turizmu-20212024-roki-1606977447/>
 14. Проект стратегії розвитку туризму Запорізької області 2021–2027 рр. URL: <http://surl.li/jyksws>
 15. Свірідова С. С., Пульча Д. О. Основні принципи формування державних та регіональних цільових програм. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2021. Випуск 36. С. 135–139. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/36_2021ua/26.pdf
 16. Хаустова В. Є., Горбатова Є. Ф. Оцінка якості цільових програм розвитку туристичної галузі в регіонах України. *Проблеми економіки*. 2014. № 4. С. 183–196. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2014-4_0-pages-183_196.pdf
 17. Travel & Tourism Economic Impact Research. URL: <https://wtcc.org/research/economic-impact>
- References:**
1. Zakon Ukrainy "Pro derzhavni tsil'ovi prohramy" vid 18.03.2004 № 1621-IV [Law of Ukraine "On State Targeted Programs" of 18.03.2004 № 1621-IV]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1621-15>
 2. Stratehiya rozvytku turyzmu ta kurortiv na period do 2026 roku, vid 16 bereznya 2017 r. [Tourism and Resort Development Strategy for the period until 2026, dated March 16, 2017, № 168-p.] Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-p#Text>
 3. Postanova KМУ Pro zatverdzhennya Derzhavnoyi stratehiyi rehional'noho rozvytku na 2021–2027 roky, vid 5 serpnia 2020 r. [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine On Approval of the State Strategy for Regional Development for 2021–2027, dated August 5, 2020, № 695]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>
 4. Bondarenko, L. A. (2023). Doslidzhennya prohram rozvytku turyzmu v rehionakh Ukrainy [Research on tourism development programs in the regions of Ukraine]. *Industriya turyzmu i hostynnosti v Tsentral'niy ta Skhidniy Yevropi*. Vol. (8), 5–10. DOI: <https://doi.org/10.32782/tourismhospce-8-1>
 5. Holovkova, L. S., Yukhnovs'ka, YU. O. (2019). Otsinka yakosti stratehiyi rozvytku turystychnoyi haluzi rehioniv Ukrainy [Quality assessment of the tourism industry development strategy of the regions of Ukraine]. *Pidpryyemnytstvo ta innovatsiyi*. № 9, pp. 18–23. Available at: <http://ei-journal.in.ua/index.php/journal/article/view/195/183>
 6. Horyunova, K. A. (2023). Stratehichne upravlinnya rozvytkom turystychnoho rehionu na zasadakh staloho rozvytku [Strategic management of the development of a tourist region on the basis of sustainable development]. *Ekonomika ta suspil'stvo*. Vol. 53. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-109>
 7. Kyfyak, V. F. (2012). Rehional'na prohrama rozvytku turyzmu yak mekhanizm rehulyuvannya turystychnoyi diyal'nosti [Regional tourism development program as a mechanism for regulating tourism activities]. *Naukovyy visnyk Poltav's'koho universytetu ekonomiky i torhivli*. № 3 (54). pp. 60–66. Available at: <http://surl.li/pwyiua>
 8. Konstruktor stratehiy vidnovlennya ta rozvytok hromad v umovakh kryzy: shvydki ta diyevi instrumenty dlya stiykykh rezul'tativ [Recovery Strategy Builder and Community Development in Crisis: Fast and Effective Tools for Sustainable Results]. Available at: https://mtu.gov.ua/files/Конструктор_22-07.pdf
 9. Ribeyro Ramos, O. O. (2023). Stratehichne upravlinnya rozvytkom rehional'noho turystychnoho kompleksu [Strategic management of the development of a regional tourist complex]. *Visnyk ekonomichnoyi nauky Ukrainy*. Vol. 2 (45), pp. 82–89. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2023.2\(45\).82-89](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2023.2(45).82-89)
 10. Rozvytok vnutrishn'oho turyzmu: Mininfrastruktury prezentovalo hromadam Konstruktor turystychnykh stratehiy. 2024. [Development of domestic tourism: The Ministry of Infrastructure presented the Tourism Strategy Designer to communities]. Available at: <https://mtu.gov.ua/news/35810.html?PrintVersion>
 11. Prohrama rozvytku turyzmu i kurortiv u Poltav's'koyi oblasti na 2021–2025 roky [Tourism and Resort Development Program in Poltava Region for 2021–2025]. Available at: <https://media.poda.gov.ua/docs/ftnlr3eu/programa-rozvytku-turyzmu-i-kurortiv-u-poltavskiy-oblasti-na-2021-2025-roky.pdf>
 12. Prohrama rozvytku kul'tury, turyzmu ta okhorony nerukhomoyi kul'turnoyi spadshchyny Kharkivs'koyi oblasti na 2024–2028 roky [Program for the development of culture, tourism and protection of immovable cultural heritage of the Kharkiv region for 2024–2028]. Available at: <https://oblrada-kharkiv.gov.ua/program/programa-rozvytku-kultury-turyzmu-ta-ohorony-neruhomoyi-kulturnoyi-spadshhyny-harkivskoyi-oblasti-na-2024-2028-roky/>
 13. Prohrama rozvytku turyzmu Dnipropetrovs'koyi oblasti 2021–2024 roky [Tourism Development Program of Dnipropetrovsk Region 2021–2024]. Available at: <https://tsarichanka-gromada.gov.ua/2-programa-rozvitku-turizmu-20212024-roki-1606977447/>
 14. Proyekt stratehiyi rozvytku turyzmu Zaporiz'koyi oblasti 2021–2027 rr [Draft Tourism Development Strategy of Zaporizhia Region 2021–2027]. Available at: <http://surl.li/jyksws>
 15. Sviridova, S. S., Pul'cha, D. O. (2021). Osnovni pryntsypy formuvannya derzhavnykh ta rehional'nykh tsil'ovykh prohram [Basic principles of forming state and regional target programs]. *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu*. Vol. 36, pp. 135–139. Available at: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/36_2021ua/26.pdf
 16. Haustova, V. Ye., Gorbatova, Ye. F. (2014). Ocinka yakosti cilovyx prohram rozvytku turystychnoyi galuzi v regionax Ukrainy [Evaluation of the quality of targeted programs for the development of the tourism industry in the regions of Ukraine]. *Problemy ekonomiky*. Vol. 4. p. 183–196. Available at: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2014-4_0-pages-183_196.pdf
 17. Travel & Tourism Economic Impact Research. Available at: <https://wtcc.org/research/economic-impact>